

REZIME
PROJEKAT Pravna pomoć u slučajevima političke zloupotrebe pravosuda zarad ekonomskih interesa realizovan je od 2013. godine. Cilj projekta je da kroz zastupanje radnika i malih akcionara koji trpe politički progon unapredimo dostupnost pravde za sve. Neka od borasnih pitanja koja smo otvorili i na kojima smo proteklih godina radili rezimiraju advokati angažovani na projektu. Petar Učajev piše o problemu uočenom u stečaju Vizahema, dok Mirko Marić prenosi iskustvo iz odbrane lidera radnika-akcionara Jugoremedije Zdravka Deurića. Učitelj neznanica i njegovi komiteti

uciteljneznalica.org

Imenovati TO ratom

POVREDA PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU I PRAVNA (NE) JEDNAKOST

Tumačeći ovakvo obrazloženje vrhovnog suda jedne zemlje svaki građanin može samo da bude demoralisan i destimulisan da se na bilo koji način obrati državnim organima i sudovima radi zaštite svojih ustavnih prava, jer mu je dovoljno da se o adekvatnoj mogućnosti budžeta informiše putem sredstava javnih informisanja, pa da dođe do zaključka o ishodu svakog eventualno pokrenutog postupka za zaštitu svojih prava.

POD uticajem odluka Evropskog suda za ljudska prava, kao i prakse Ustavnog suda Republike Srbije, u pozitivnom sistemu Republike Srbije unete su odredbe koje regulišu povredu prava na suđenje u razumnom roku.

Odredbe su propisane Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o uređenju sudova, kojim su učaćeni članovi 8a, 8b i 8v u osnovnom, tj. postojecu tekstu Zakona o uređenju sudova (za pokrenute postupke po tom zakonu), kao i sada važećem Zakonu o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku. Predviđena je zaštita prava na suđenje u razumnom roku, odluka suda po zahtevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, i shodna primena Zakona o vanparničnom postupku.

Razlog za donošenje izmena i dopuna Zakona o uređenju sudova je dosta. Mislim da je najviše uticala preopterećenost Ustavnog suda ustanovnim žalbama u kojima se htelo rešiti da je zahtev podnosi neposredno višem sudu.

Odmah se u praksi postavilo pitanje ko je nadležan u slučajevima kada stranka smatra da joj je povređeno pravo na suđenje u razumnom roku pred osnovnim sudom. Da li je u tom slučaju nadlažen Viši ili Apelacioni sud?

Ostavljući razloge pro et contra napomenućemo samo da je zauzeti stav da ukoliko se žalba protiv konačne odluke suda u redovnom postupku pred Osnovnim sdom može izjaviti Viši sudu onda je u tom slučaju nadlažen Viši sud, dok ukoliko se protiv konačne odluke Osnovnog suda može izjaviti Apelacionim sdom, onda je za rešavanje po zahtevu nadležan Apelacioni sud.

Takođe, trećim stavom navedenog člana propisano je da ako se zahtev odnosi na postupak koji je u toku pred Privrednim apelacionim sdom, Prekršnjim apelacionim sdom ili Upravnim sdom, o zahtevu odlučuje Vrhovni kasacioni sud.

Protiv rešenja o zahtevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku može se podneti žalba Vrhovnom kasacionom sdom u roku od 15 dana.

Naknada

Članom 8a i 8b Zakona o uređenju sudova propisano je da se zahtev može tražiti i naknada na povredu prava na suđenje u razumnom roku.

Visina naknade nije propisana, ali je praksa

PROBLEMI U PRAKSI

1. Visina naknade

Iako su izmene i dopune Zakona o uređenju sudova imale za cilj rasterenje Ustavnog suda i ubrzanje postupaka po zahtevima za utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku, ipak čini se da će još puno predmeta ovakve vrste

Ustavni sud rešavati u poslednjem stepenu, jer postupajući sudovi, sa retkim izuzecima pojedinih veća, odnosno sudija, nisu u celosti izučili i prihvativi postopeku praksa Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava u ovom materijalu.

Naime, u bogatoj praksi Ustavnog suda retko se kad našalazio na odluku kojima je sud određivao iznos naknade niže od 100,00 evra po godini trajanja postupka, dok broj odluka kojima se odbija određivanje naknade gotovo je da je zanemarljiv.

Naravno, svaki predmet se posebno ceni te je mnogo faktora koji utiču na ocenu osnovanosti zahteva, odnosno na visinu iznosa naknade koja bi trebalo biti određena u slučaju utvrđene povrede prava na suđenje u razumnom roku. To su: doprinos stranke trajanju postupka, znacaj postupka za stranku, složenost predmeta, karakter postupka, hitnost itd.

U praksi sudova, u kojima prednjači negativna praka Vrhovnog kasacionog suda, ne samo da se retko pronalaze odluke kojima se strankama utvrđuje iznos od 100,00 evra u dinarskoj protivrednosti po srednjem kursu NBS na dan isplate po godini trajanja postupka, nego se vrlo često i odbija zahtev za utvrđivanje primere zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, i to bez isplatnog reda, koji se nalaze u identičnoj pravnoj situaciji.

Sud će, u svakom slučaju, ukoliko nađe da je zahtev ostanovan, naložiti postupajući sudsu da u najkraćem mogućem roku reši predmet, odnosno može da odredi rok u kome će postupajući sud okončati postupak u kome je učinjena povreda prava na suđenje.

Za rok u kome će postupajući sud da reši predmet najčešće se koristi formulacija „u najkraćem mogućem roku“.

Hitnost i shodna primena

Cetvrtim stavom člana 8a Zakona o uređenju sudova propisana je hitnost i postupanjem i prema dosadašnjoj praksi ne može se proceniti koji je to rok u kome se doneće kako prvoštepena odluka po zahtevu tako i odluke po žalbi.

Članom 8v Zakona o uređenju sudova propisano je da se na postupak za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku i naknade za povredu prava na suđenje u razumnom roku shodno primenjuju odredbe zakona kojim se uređuje vanparnični postupak.

Dizajn i prelom:
Matija Medenica

sudjenje u razumnom roku. U pitanju je stečajni postupak koji je otvoren nad privrednim društvom dana 16. juna 2008. godine i koji je u trenutku odlučivanja trajao skoro punih sedam godina.

Kada se navedeni novčani iznos podeli na sedam, odnosno šest godina, godina trajanja iznosi oko 50,00 evra u dinarskoj protivrednosti po srednjem kursu NBS-a.

Međutim, Privredni apelacioni sud, u drugom veću, ali u istom odnosno identičnom stečajnom postupku koji se vodi pred Privrednim sdom u Beogradu pod St broj 114/2010, utvrđuje nekim drugim fizičkim licima, stečajnim poveriocima u identičnoj pravnoj situaciji, iznose od po 10.000,00 dinara, 20.000,00 dinara i 30.000,00 dinara naime primerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku.

Naime, u bogatoj praksi Ustavnog suda retko se kad našalazio na odluku kojima je sud određivao iznos naknade niže od 100,00 evra po godini trajanja postupka, dok broj odluka kojima se odbija određivanje naknade gotovo je da je zanemarljiv.

Naravno, svaki predmet se posebno ceni te je mnogo faktora koji utiču na ocenu osnovanosti zahteva, odnosno na visinu iznosa naknade koja bi trebalo biti određena u slučaju utvrđene povrede prava na suđenje u razumnom roku. To su: doprinos stranke trajanju postupka, znacaj postupka za stranku, složenost predmeta, karakter postupka, hitnost itd.

U praksi sudova, u kojima prednjači negativna

praka Vrhovnog kasacionog suda, ne samo da se retko pronalaze odluke kojima se strankama utvrđuje iznos od 100,00 evra u dinarskoj protiv-

rednosti po srednjem kursu NBS na dan isplate po godini trajanja postupka, nego se vrlo često i odbija zahtev za utvrđivanje naknade, iли se čak do- suđuju ponizavajući iznosi „primerene“ naknade.

Sud će, u svakom slučaju, ukoliko nađe da je zahtev ostanovan, naložiti postupajući sudsu da u najkraćem mogućem roku reši predmet, odnosno može da odredi rok u kome će postupajući sud okončati postupak u kome je učinjena povreda prava na suđenje.

Za rok u kome će postupajući sud da reši predmet najčešće se koristi formulacija „u najkraćem mogućem roku“.

2. (ne) ravnopravnost i (ne) jednakost

Različitim postupanjem Privrednog apelacionog

pravima. Vladavina prava se ostvaruje slobodnim i neposrednim izborima, ustanovnim jemstvima ljudskih i manjinskih prava, podelom vlasti, nezavisnom sudske vlasti i povinovanjem vlasti Ustavu i zakonu, dok je članom 4 Ustava Republike Srbije propisana podela vlasti, te je navedeno da je pravni porek jedinstven. Uredjenje vlasti počiva na podeli vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsку. Odnos tri grane vlasti zasnova se na ravnoteži i međusobnoj kontroli. Sudska vlast je nezavisna.

Obratloženja Privrednog apelacionog suda i Vrhovnog kasacionog suda u pobijanim rešenjima govore u prilog tome da sudska vlast i sudije nisu nezavisni, jer se nezavisnost sudije u člunu 149 Ustava Republike Srbije definije kao potičenjenost samo Ustavu i zakonu, dok je svaki uticaj na sudiju u vršenju sudske funkcije zabranjen.

Kako se čini, Privredni apelacioni sud, kao i Vrhovni kasacioni sud, samo su paušalno navodili razloge za utvrđivanje visine primere, odnosno pravčice naknade, a koji razlozi se tiču samog postupka, (visina se određuje u zavisnosti od okolnosti svakog konkretnog slučaja, pri čemu se posebno ceni priroda zahteva, odnosno značaj predmeta spora, postupanje suda, kao i drugih učesnika u postupku, hitnost postupka, značaj prava, kao i dosadašnju praksu tih suda), dok su u stvari suštinski imali u vidu samo „ekonomski i socijalne prilike Republike Srbije i stepen privrednog i društvenog razvoja Republike Srbije, te adekvatnost mogućnostima budžeta“ ne znači ništa drugo da taj sud predstavlja područnu jedinicu organa uprave, Vlade Republike Srbije, odnosno dekoncentraciju izvršne vlasti. Dosledna i potpuna primena načela podele vlasti, a naročito dosledna i potpuna nezavisnost sudske vlasti od ostale dve, političke grane vlasti, predstavlja osnovni mehanizam zaštite građana od samovolje nosilaca vladajućih funkcija. U tom smislu ograničavanje sudske zaštite prava građana mogućnostima državnog budžeta predstavlja drastičan jedinstveni postupak protiv građana, jer u konkretnom slučaju sud nije narušio podređenost, a ne ukratko zaštiti njegovog prava tako što se ne ukratko zaštiti njegovog prava tako što se ne ukratko zaštiti njegovog prava.

Stečajni postupak sa elementima radnopravnog postupka za koja je eksplisitno propisana hitnost, strogo forme, osmogodisnje trajanje, srednja složenost i utvrđivanje činjenica u postupku po službenoj dužnosti su razlozi kojima sudske vlasti učinile druge grane vlasti.

Tumačeći ovakvo obrazloženje vrhovnog suda jedne zemlje svaki građanin može samo da bude demoralisan i destimulisan da se na bilo koji način obrati državnim organima i sudovima radi zaštite svojih ustavnih prava, jer mu je dovoljno da se o adekvatnoj mogućnosti budžeta informiše putem sredstava javnih informisanja, pa da dođe do zaključka o ishodu svakog eventualno pokrenutog postupka za zaštitu svojih prava.

Pitanje je da li će Privredni apelacioni sud sam ispraviti svoje greške ili će to možda učiniti Vrhovni kasacioni sud, ili će posle dve godine, koliko je prosečno ispravljanje.

Datum obrazloženja Vrhovni kasacioni sud otvoreno pokazuje da brine o mogućnostima budžeta Republike Srbije, a koje, uzgred, nije utvrdio u postupku, što je grubo kršenje načela podređenosti.

Tumačeći ovakvo obrazloženje vrhovnog suda jedne zemlje svaki građanin može samo da bude demoralisan i destimulisan da se na bilo koji način obrati državnim organima i sudovima radi zaštite svojih ustavnih prava, jer mu je dovoljno da se o adekvatnoj mogućnosti budžeta informiše putem sredstava javnih informisanja, pa da dođe do zaključka o ishodu svakog eventualno pokrenutog postupka za zaštitu svojih prava.

Petar Učajev, advokat iz Beograda

Z
N
A
Č
A
J
J
A
V
N
O
S
T
I
S
U
Đ
E
N
J
A

NAČELO javnosti sudenja predstavlja jednu od najznačajnijih procesno-pravnih tekovina pravnih sistema kako u evropskim zakonodavstvima tako i u većini zemalja sveta. Na našem pravnom sistemu je ovo pravno garantovano kako ustavom tako i pravcim zakonima u krivičnom i poničnom postupku. To znači da svaki građanin ima pravo da prati svakog sudenja osim u onim slučajevima gde sud po zakonu ima pravo da isključi javnost kada je interes pojedinca značajniji od interesa javnosti sudenja (silovanja, nastilje u porodicu itd.).

U predmetu bivšeg direktora Jugoremedije Zdravka Deurića, protiv kog je 2012. godine pokrenuto više postupaka, dve pravnoznačne oslobadajuće presude koje su u međuvremenu donete prekrenetu su u javnoj mnjenju, koje je pre četiri godine većim delom „unapred osudilo“ Deurića. Nakon ovog preokreta, u preostalim postupcima koji su sada u toku probudio se interesovanje javnosti za sudenje, zbog toga što je prepoznala mogućnost da su svi postupci koji se vode protiv njega od samog početka bili politički motivisani. Prisustvom u sudnicu zainteresovani građani žele da predupredaju mogućnost nepravičnog sudenja, odnosno kao što je rešeno da „podrže sud“ da ne podlegne bilo kakvo vrsti prisetsaka ukoliko oni postupaju.

Osnovna svrha načela javnosti sudenja jeste posredni vid kontrole građana nad radom pravosuđa. Iako sud treba da se na postupku isti način i u prisustvu i u odsustvu javnosti, u skladu sa zakonom, uvek se mora poći od pretpostavke da je sudija koji obavlja sudske dužnosti čovek, te da je kao i svaki čovek uz sve zakonske garancije nezavisnosti sudske, podložan različitim vrstama pritiska (kako ličnih tako i medijskih). Shodno tome, javnost u sudenju uslovno rečeno ima dve osnovne svrhe.

Pre svega, javnost može biti od velikog značaja kada postoje jaki interesni, politički ili medijski pritisci na postupajućeg sudiju. U takvim situacijama prisustvo javnosti je važno jer daje podršku sudiju da ne podlegne pritiscima, te da sudi u skladu sa zakonom, objektivno i nepristrasno. U obrnutom slučaju, ukoliko je sudija spreman i voljan da sudi na štetu okrivljenog (bilo usled pritiska, bilo iz ikustva iz predmeta Zdravka Deurića) ukazuje da je prisustvo javnosti sudenja svakako poželjno i korisno i da se na ovaj način u punom smislu ostvaruje građanska kontrola institucija vlasti. Kako bi se ovačelo odnosno pravo koristilo u većem obimu smatram da i medijski treba da edukuju građane na mogućnosti korišćenja ovim pravom, jer mnogi građani nisu upoznati sa pravom da pravot svakog sudenja osim navedenih izuzetaka.

Mirko Marić, advokat iz Novog Sada